

Ренат Швець

ЗНАЙДА ЛУЗИНА: БІЛІ ПЛЯМИ НА МАПІ ФІЛОСОФІЇ ДОБИ «РОЗСТРІЛЯНОГО ВІДРОДЖЕННЯ»¹

Говорячи про філософію в УСРР 1920–1930-х рр. або ж філософію доби «Розстріляного відродження»², ми неодмінно стикаємося з чималою кількістю втрат: невиданими монографіями, нереалізованими перекладацькими проєктами, знищеними рукописами, загublеними інтелектуальними зв'язками. Щоб унаочнити такий стан справ, достатньо звернутися до звіту філософсько-соціологічного відділу харківського Інституту марксизму-ленінізму (охоплює період з березня 1929 по березень 1930 рр.), центрального осередку академічної філософії тих часів. Цей звіт містить дані, приміром, про заплановані переклади «класиків матеріалізму» (зокрема, Спінози, Дідро і Фюрбаха) українською мовою, книгу Альфреда-Вольдемара Бона – помітного філософа 1920-х років – про французьких матеріалістів, працю Володимира Юринця «Сучасна буржуазна філософія», а також про кафедральні збірки, ба навіть серії монографій, присвячені проблемам марксизму і рецепції сучасної філософії [Анон. 1930: 28-49]. Цим проєктам не судилося втілитися в життя, оскільки вже з 1929–1930-х рр. розгортається ідеологічно-репресивна кампанія, відома як «поворот на філософському фронті», що зрештою призведе до непоправної катастрофи для цілого покоління філософів.

Враховуючи зазначений аспект нереалізованих можливостей, вважаємо доречним звернутися до принципу Василя Лісового (запропонованого ним у контексті проблематики філософії 1960–1980-х рр.) як методологічної настанови для розгляду філософії в УСРР 1920–1930-х рр.: «дослідження під кутом зору пошуків певних здобутків має доповнюватися оцінкою втрат» [Лісовий 2019: 647]. Однак «оцінка втрат» є доволі нетривіальним завданням, особливо коли йдеться про філософію доби «Розстріляного відродження». Адже її історія (заснована на архів-

© Р. Швець, 2024

¹ Висловлюю вдячність Іллі і Владі Давіденкам за коментування ранньої версії цього тексту.

Розвідка, результатом якої є ця публікація, здійснена в межах дослідницької програми «Українська філософія ХХ століття в документах і текстах» (напряом «Філософія періоду Розстріляного відродження») науково-архівного центру *Archivum Sententiarum* за підтримки Спільноти журналу *Sententiae*.

² Обидва варіанти ми вживатимемо як взаємозамінні.

них джерелах) *ще тільки пишеться*. Тому повноцінна реалізація наведеної настанови (за відсутності комплексної емпірично-орієнтованої історіографії та браку таких типів матеріалів, як спогади³ чи епістолярій) передбачає системні дослідження академічних інституцій⁴, пов'язаних із ними дієвих філософських середовищ, а отже й біографій їхніх представників. Проблеми репрезентації останніх ми і присвячуємо цей текст.

Біографії філософів 1920–1930-х рр. нерівномірно здобулися на дослідницьку увагу. До найбільш представлених фігур можна віднести Семена Семковського, Володимира Юринця і Петра Демчука, чиїм біографіям приділені не тільки спеціальні дослідження, а й енциклопедичні довідки та популярні статті⁵. Натомість чимало інших постатей розглядаються побіжно й переважно в ширших контекстах: історико-філософських, літературознавчих чи історичних. Деякі імена трапляються лише в довгих переліках співробітників наукових установ або списках репресованих.

Власне, обмежена представленість філософів доби «Розстріляного відродження» — одна з тих проблем, що стали підставою заснування науково-архівної ініціативи *Archivum Sententiarum*. На сайті проєкту (рубрика «Архіви») викладено чимало академічних справ⁶ 1920–1930-х рр., більшість із яких зберігається у фонді Міністерства освіти і науки України Центрального державного архіву вищих органів влади⁷. Ці документи найчастіше складаються з анкет, які мали заповнювати співробітники наукових і освітніх установ. Серед іншого вони містять інформацію про освіту, походження, володіння іноземними мовами, досвід викладання, наявні чи заплановані публікації, наукові інтереси, актуальне місце проживання співробітників тощо. Крім того, в академічних справах також подекуди зустрічаються життєписи, характеристики, різноманітні довідки, розпорядження, запити. Отже, академічні справи містять чимало матеріалів, що можуть стати основою для написання цілісних біографій українських філософів 1920–1930-х рр. До того ж ці справи, розглянуті вже в кількісному вимірі, відкривають перспективу комплексних соціологічних досліджень.

Промовистим прикладом плідності звернення до архівних документів для коригування й розширення наших уявлень про українську філософію ХХ століття

³ Відзначимо, що коли йтиметься про спогади, існують поодинокі винятки, які, однак, радше додатково підкреслюють загальну ситуацію. Приміром, текст Якова Блудова, одного з небагатьох філософів, які пережили репресії 1930-х [Блудов 1969], не можна однозначно віднести до жанру мемуарів, але він усе ж містить елемент суб'єктивних оцінок, спогадів, оприятнених у характеристиці деяких харківських філософів тих часів.

⁴ Зокрема, може йтися як про архіви інституцій, так і про вже згадані звіти, які зазвичай друкувалися у загальних інформаційних бюлетенях на кшталт «Наука на Україні» та у фаховій періодиці.

⁵ Але, як доводить нещодавня публікація про останні роки життя Петра Демчука [Давіденко 2024: 130–131], широка представленість біографії зовсім не обов'язково свідчить про її всебічну дослідженість.

⁶ Оскільки «академічна справа» не є усталеною назвою цього типу матеріалів у вітчизняному науковому дискурсі, вважаємо за необхідне пояснити цей термін. Називаючи цей вид справ «академічними», ми хочемо відрізнити їх від інших типів особових справ на підставі їхнього змісту, який стосується насамперед роботи в наукових і освітніх інституціях.

⁷ Наразі викладено або підготовлено до публікації справи Валентина Асмуса, Альфреда-Вольдемара Бона, Якова Блудова, Петра Демчука, Фридриха Гофмана, Тараса Степового (він же Тодось Діденко), Семена Семковського та ін.

може бути досі малодосліджена⁸ біографія Зінаїди Лузіної (дівооче прізвище Лук'янченко), співробітниці кількох харківських наукових та освітніх установ 1920–1930-х рр. Цю біографію можна реконструювати з академічних справ, котрі, наскільки нам відомо, ще не фігурували у вітчизняних історико-філософських дослідженнях.

Чому історія Лузіної є цікавою? На нашу думку, відповідь криється в можливих контекстах її розгляду. По-перше, ідеться про людину з класичною освітою, отриманою в одному з провідних імперських університетів, досвідом взаємодії з ключовими філософськими осередками Німеччини, знанням кількох європейських мов. По-друге, Лузіна, попри доволі серйозний інтелектуальний бекграунд, так і не видала, наскільки ми можемо судити, жодної праці: як за дореволюційного, так і за радянського періодів⁹. Ми вважаємо це вельми показовим прецедентом, який може бути розглянутий згідно з методологічною настановою Лісового щодо «оцінки втрат», де під «втратами» ми розуміємо в т.ч. відсутність певного очікуваного результату за наявності всіх необхідних і достатніх для цього передумов. По-третє, ідеться про жіноцтво в українській академічній філософії 1920–1930-х рр., феномен, якому ще належить здобути висвітлення в історії філософії.

Найповнішими джерелами для реконструкції біографії Лузіної є дві її академічні справи. Перша [МО 1927-1929] зберігається у фонді Міністерства освіти і науки України Центрального державного архіву вищих органів влади, друга — у фонді Інституту червоної професури того ж архіву [ЧП 1933]¹⁰. Перша справа містить три анкети, два варіанти життєпису різних років написання, довідок, заяв, документів про призначення на посади та звільнення з них. Друга справа складеться з анкети Лузіної як співробітниці Інституту червоної професури.

Ключовим джерелом для заявленої реконструкції є рукописний варіант життєпису¹¹ [МО 1927-1929: 8 зв.], написаний, імовірно, навесні 1929 року, позаяк з-поміж матеріалів обох справ він є найбільш повним та інформативним джерелом щодо обставин життя й діяльності Лузіної на різних етапах її кар'єри. Тому далі подане повнотекстове відтворення цього рукопису, яке супроводжується коментарями й уточненнями у формі підсторінкових виносок. Пропоновані коментарі й уточнення ґрунтуються на документах з академічних справ Лузіної та інших допоміжних джерелах, як-от списки студентів, звіти наукових інституцій, аналогічні справи того періоду тощо. Такий формат дасть змогу читачеві не лише ознайомитися з оригінальним текстом у доступний спосіб, а й належним чином його контекстуалізувати. Ми зберігаємо всі особливості оригіналу, включно зі скороченнями і граматичними помилками.

⁸ Поодинокі згадки про Лузіну все ж трапляються як у носіїв «живої пам'яті» [Блудов 1969: 73], так і в сучасних дослідників [Абашнік 2019: 95; Абашнік, Івлєв 2021].

⁹ Однак Лузіна долучалася до тодішнього інтелектуального життя в інший спосіб. Див. прим. 33.

¹⁰ Обидві справи не містять чітких датвань, тому ми зоруємося на крайні дати, вказані в документах.

¹¹ Цей життєпис, на зворотному боці якого міститься рекомендація Семковського [МО 1927-1929: 8], а разом і анкета [ibid.: 9-10], були надіслані в Народний комісаріат освіти [ibid.: 7] у зв'язку з клопотанням правління Харківського технологічного інституту щодо переведення Лузіної з посади викладача 1-ї гр. історичного матеріалізму до штату професорів 2-ї групи [ibid.: 5].

преподаватель Діалект[ичного].¹² Мате[ріалізму].

Curriculum vitae.¹³

Після закінчення Харк[івської]. Жіночої 2^{ої} Гімназ[ії].¹⁴ я поступила на Історико-Філологічний Факультет Харківс[ького]. Університету¹⁵ і скінчила його в 1911 році з дипломом 1^{ої} степені. З 1911 по 1913 р.¹⁶ працювала в філософсько-соціологічних семінарах лейпцигського та гейдельбергсько[го] Університет[ів]. у пр[офесорів]. Windelband'a¹⁷, P. Barth'a¹⁸, Lask[']a¹⁹, Volkelt'a²⁰. З 1917 по 1920 р. працювала під керівництвом професорів при Харк[івському]. Універс[итеті] для підготовки к професорському званню по кафедре філософії. Після затвердження Факультетської Історико-Філологічної комісією моїх робіт і програм занять, приступила до здачі магістерських екзаменів. Вже здала перший, як вийшов наказ (в 1921 р.) про відміну цих екзаменів та про роспуск екзаменаційних комісій²¹. Після того працюю бесперервно по ВУЗ-ах

¹² Тут і надалі у квадратних дужках подаватимуться розшифровки скорочень, наявних у тексті документа, а крім того пропущені фрагменти слів, ієтрограми, пунктуаційні знаки.

¹³ Ми вважаємо доречним звернутися до деяких аспектів біографії Лузіної, відсутніх у наведеному життєписі. Згідно з [ІЧП 1933: 1-1 зв.], вона народилася 1888 року в селі Сороковка (Харківська губ.) в сім'ї чугуєвського купця 2-ої гільдії. Батько, втративши всі свої статки, помер, коли доньці було три роки. Сім'я виживала за рахунок приватних уроків, що їх давали старші брати в середній школі. Згодом і сама Лузіна (з 5-го класу) почала займатися репетиторством. В анкеті вказується, що до революції її дохід із приватних занять становив 75-100 рублів. Вважає, що зростала в сім'ї *дрібної трудової інтелігенції*. Варто зауважити, що ця анкета написана після листопада 1933 р., у розпал сталінських репресій, а тому на представлені тут дані слід покладатися лише з деякими застереженнями, адже вони могли бути змінені анкетованою задля відвернення від себе небажаної уваги.

¹⁴ У 1905 р. [МО 1927-1929: 1 зв., 18].

¹⁵ Ім'я Зінаїди Лузіної (тоді — Лук'яченко) зустрічається в списках сторонніх слухачів і слухачок Харківського університету, де міститься інформація про факультет, віросповідання, місце народження, заклад доуніверситетської освіти, рік вступу. Це дозволяє встановити, що Лузіна вступила до університету в 1906 році [Аноп. 1909: 17].

¹⁶ В академічній справі Лузіної як співробітниці Інституту червоної професури (після/у 1933 р.) наводиться точніший проміжок: жовтень 1911 – липень 1913 рр. [ІЧП 1933: 1].

¹⁷ Вільгельм Вінде́льбанд (1848–1915), один із найяскравіших представників Баденської школи неокантіанства; на той час викладав у Гайдельберзі.

¹⁸ Пауль Барт (1858–1922), філософ і соціолог, викладав у Ляйпцизі.

¹⁹ Еміль Ласк (1875–1915), відомий філософ-неокантіанець (заввичай асоціюють із Баденською школою), указаний період викладав у Гайдельберзі.

²⁰ Йоганнес Фолькельт (1848–1930), представник метафізичної лінії неокантіанства, на той час викладав у Ляйпцизі.

²¹ Цей пасаж підважує твердження про те, що Лузіна «склала екзамен на ступінь магістра» [Блудов 1969: 73], була першою магістеркою Харківського університету [Абашнік 2019: 95]. Власне, період її життя з 1917 по 1920 описується в академічних справах як «стипендіанство». Ідеться про професорське стипендіанство, академічний етап, на якому випускники університетів готувалися до наукової або викладацької діяльності, набуття магістерського ступеня. Процедура отримання останнього передбачала успішне складання відповідних іспитів і захист ди-

(Механічний Технікум Н.К.П.С.²², Іванівський Рабфак ім. Котлова, Вечірній Робітничий Технікум ім. Профінтерну²³, Інститут Народнього Господарства)²⁴ як преподаватель Політ-Економії та Істмату. В Інституті Народнього Господарства працювала бесперервно з 1923 р. і по жовтень 1928 р. як штатний преподаватель по Істмату. В жовтні 1928 р. по разверстке Українськ[ого]. Инст[итуту]. Маркс[изму]-Ленін[ізму]. та Агітпропу Ц.К. К.П.[.](б)У мене було направлено в Технологічний Інститут. На протязі двох років по командировці Ц.К. К.П.(б)У. була аспірантом Укр[аїнського]. Инст[итуту]. Маркс[изму].-Ленін[ізму]²⁵, після чого мене було затвержено науковим робітником філософської катедри Інституту. Тут працюю і зараз як науковий робітник і як бібліограф по чужеземній літературі філософс[ько].-соціолог[ічного]. відділу²⁶. З 1922 р. пробуваю членом Секції Наукових Робітників. По НЧКСУ²⁷ мене зареєстровано з 1929 р. Маю такі філософські праці: 1. Декартівська теорія пізнання. (дипломна робота при закінченні Харк[івського]. Універс[итету].). [2.] Leibniz u. Lockes. {Zur}²⁸

сертатії. Прикметно також, що інформація про магістерську дисертацію, захищену в 1919 році [Абашник, Івлєв 2021], у доступних нам документах не фігурує.

²² Лузіна викладала там німецьку мову з 1919 по 1922 рр., а з 1922 по 1925 рр. — політекономію й історичний матеріалізм [МО 1927-1929: 2, 10, 20]. Наявні в академічних справах матеріали дозволяють відстежити динаміку даних про компетентність Лузіної в царині іноземних мов. Згідно з анкетою за 1927 рік, німецькою і французькою Лузіна володіла «теоретично і практично», а англійською вільно читала [ibid.: 1 зв.]. В анкеті за 1929 рік читаємо, про «теоретичний і практичний» рівень володіння німецькою, англійською і французькою, а також «теоретичне» знання давньогрецької і латини [ibid.: 9 зв.]. У найпізнішій анкеті (часів її роботи в Інституті червоної професури) навпроти графі «Якою мовою володієте, крім російської та до якої міри» вказується лише німецька, французька і англійська [МО 1933: 1]. Саме ці мови, судячи з наведених даних, були для Лузіної робочими та, висунемо припущення, достатніми для виконання обов'язків консультанта з західної літератури на філософській кафедрі УІМЛ [МО 1927-1929: 20].

²³ З 1924 по 1929 рр. [МО 1927-1929: 20].

²⁴ Окрім цього Лузіна викладала щорічний тримісячний курс лекцій із лєнінізму на «Курсах Округових Партробітників при ЦК КП(б)У» (принаймні з 1926 по 1927), була «груповодом» з політекономії в Комуністичному університеті ім. Артема [МО 1927-1929: 2]. Також у справі міститься призначення на посаду викладача діалектичного матеріалізму Харківського Медичного Інституту з 1 жовтня 1929 р. (на 1929–1930 початковий рік) [ibid.: 21]. Анкету [ibid: 19-20] заповнено в статусі викладача діалектичного матеріалізму в Харківському сільськогосподарському інституті.

²⁵ З 1923 по 1925 рр. [МО 1927-1929: 20]. Слід зазначити, що тоді заклад мав іншу назву — Український інститут марксизму (скорочено — УІМ). Лузіна також мала стосунок до кафедри марксизму і марксознавства, на основі якої згодом утворився УІМ. Згідно з листопадним звітом кафедри (1922), який, утім, охоплює здебільшого перше півріччя, Лузіна входила до штату наукових співробітників, а також обіймала посаду секретаря кафедри [Анон. 1922: 400].

²⁶ Затверджено на посаді вченого бібліографа 1 жовтня 1928 р. [МО 1927-1929: 11]. У низці матеріалів за 1932–1933 рр. з [ІЧП 1930-1934] Лузіна фігурує як завідувач філософського кабінету [ibid.: 16] і завідувач бібліотеки [ibid.: 47, 51, 53, 87, 98, 116]. Це засвідчує, що вона зберегла свою посаду бібліографа після реорганізації УІМЛ на початку 1930-х. Зрештою, Лузіна пише у своїй анкеті, що вона «механічно» перейшла у філософський відділ ІЧП із попереднього місця роботи — філософсько-соціологічного відділу УІМЛ [ІЧП 1933: 2].

²⁷ На жаль, нам не вдалося встановити організацію, позначену цією аббревіатурою.

²⁸ Фігурними дужками {} виділено слово, відсутнє в першій версії оригіналу й дописане авторкою пізніше.

Geschichte des Streites über die angeborenen Ideen²⁹. (писано в семінарі пр[офесора]. Windelband² a[.]) 3) Целер та Гомперц, як історики грецької філософії³⁰ 4) дані грецької доксографії в питанні про центри людської цивілізації³¹ (обидві останні роботи писано за часів праці при Харк[івському]. Універс[итеті].). Всі перелічені роботи – роботи науково-дослідного характеру, та тільки всі вони не друковані: писано кожну з них з певного приводу та в умовах відсутності можливостей щодо друку³². Всі вони відносяться до періоду мого підготування до своєї спеціальності. Тепер я працюю над гносеологічними питаннями спінозизму³³ і над логікою Гегеля. Нервність, уривчатість роботи по причині умов[.] в яких доводиться працювати[.] не дають мені можливості довести скоро цю роботу³⁴ до кінця. Крім того, затримка в книжках: вже два роки виписую рідку антикварну літературу з-за кордону, та ще не маю, всього, що потрібно.

3. Лузіна. [наведено підпис]

²⁹ «Ляйбніц і Лок. До історії суперечки про вроджені ідеї». Згідно з [МО 1927-1929: 2, 10, 20], ця робота була написана в 1913 році. Відзначимо, що в [ibid.: 2] фігурує дещо інша назва: «Das Problem der angeborenen Ideen bei Leibniz u. Locke» («Проблема вроджених ідей у Ляйбніца і Лока»).

³⁰ Роботу подано в 1918 році; її рецензентом був професор Ернест Радлов [МО 1927-1929: 2] (в анкетах [ibid.: 10, 20] наводиться інша дата: 1917 рік).

³¹ Працю представлено історико-філологічній комісії в 1920 році [МО 1927-1929: 2]. Слід зауважити, що в анкетах фігурують різні варіанти назв: «Нові дані джерел грецької філософії в питанні про центри людської цивілізації» [ibid.] і «Дані грецької філософської доксографії в питанні про центри людської цивілізації» [ibid.: 20].

³² Зауважимо, що видавничі проблеми за часів Першої світової війни й подальших революційних подій були доволі поширеним явищем. Наприклад, Валентин Асмус зазначає у своєму «Culticulum vitae» (11 листопада 1926 року), що його дослідження «Філософські погляди Льва Толстого і Спінози» (1918), представлене на історико-філологічному факультеті Київського університету, так і не вийшло друком у журналі «Университетские известия» через «обставини воєнно-революційного часу» (власне, журнал перестав існувати) [МО 1926-1927: 3].

³³ Інтерес Лузіної до філософії Спінози не втілювався у повноцінні праці — статті чи монографії, але нам відомо про її публічну доповідь, присвячену цій тематиці. У 1926–27 академічному році в Інституті Марксизму було заслухано низку доповідей, підготовлених вчоревидь до 250-річчя з дня смерті Спінози. Ідеться про доповіді Семена Семковського («Спіноза й марксизм»), Володимира Юринця («Теорія пізнання Спінози»), Григорія Рохкіна («Спіноза та його час»), а також Зінаїди Лузіної («До суперечки про Спінозу») [Анон. 1927: 153–154]. Тема доповіді («Спор про Спінозу») згадується також у [МО 1927-1929: 20]. Проблематиці «Харківського Спінози» 1920–1930 рр. ми неодмінно присвятимо увагу в окремій публікації.

³⁴ Можемо припустити, що йдеться про роботу «Матеріалізм Спінози в його справжньому виді встановлений», назва якої наводиться в анкеті за 5 квітня 1927 р. із невеликим доповненням: «давно пишу, та ще не скінчила» [МО 1927-1929: 2]. Згадка про те, що Лузіна готувала певний текст до друку, міститься в рекомендації Семена Семковського (16 квітня 1929 р.) щодо переведення Лузіної до категорії професорів 2-ї групи [ibid.: 8]. У рекомендації Володимира Юринця (13 травня 1929 р.) читаємо, що «Лузіна працює над великою роботою про Спінозу» [ibid.: 6].

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Архівні документи

- МО. (1926-1927). [Академічна справа Валентина Асмуса]. Міністерство освіти і науки України (Ф.166, Оп. 12 ос, спр. 101). Центральний державний архів вищих органів влади та управління України, Київ.
- МО. (1927-1928). [Академічна справа Зінаїди Лузіної]. Міністерство освіти і науки України (Ф.166, Оп. 12 ос, спр. 4476). Центральний державний архів вищих органів влади та управління України, Київ.
- ІЧП. (1933). [Академічна справа Зінаїди Лузіної]. Інститут Червоної професури при Всеукраїнському Центральному Виконавчому Комітеті, м. Харків. (Ф. 1267, Оп. 2 ос, спр. 287). Центральний державний архів вищих органів влади та управління України, Київ.
- ІЧП. (1930-1934). [Довідки та заяви аспірантів, студентів і службовців Інституту філософії про прийом та звільнення з посад. Інститут Червоної професури при Всеукраїнському Центральному Виконавчому Комітеті, м. Харків. (Ф. 1267, Оп. 1, спр. 4). Центральний державний архів вищих органів влади та управління України, Київ.

Друковані видання

- Абашнік, В. (2019). Нові та попередні філософські традиції у Харкові: Федір Зеленогорський та Павло Лейкфельд. In *Античність та університетська філософія. До 180-річчя з дня народження Ф.О. Зеленогорського та 160-річчя з дня народження П.Е. Лейкфельда. Матеріали міжнародної наукової конференції, 27-28 листопада 2019 р., м. Харків.* (сс. 92-97). Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна.
- Абашнік, В., & Івлєв, Н. (2021, 13 липня). *Кем были знаменитые философы Харькова: от строителей храмов до дебоширов.* Об'єктив. <https://www.objectiv.tv/objectively/2021/07/13/kem-byli-znamenitye-filosofy-harkova-ot-stroitelej-hramov-do-deboshirov-foto/>
- Блудов, Я. (1969). Дещо про розвиток марксистсько-ленінської філософії у Харківському державному університеті у 1920-1935 роках. *Вісник Харківського університету. Серія філософії*, (5), 69-77.
- Давіденко, І. (2024). Петро Демчук: останні роки життя. *Sententiae*, 43(2), 130-141. <https://doi.org/10.31649/sent43.02.130>
- Лісовий, В. (2019). Українська філософська думка 60-80-х років ХХ століття. In В. Лісовий, *Україна: повернення часу. Політико-філософські роздуми* (сс. 643-669). Київ: Дух і Літера.
- Аноп. (1909). *Списокъ постороннихъ слушателей и слушательницъ Императорскаго Харьковскаго университета на 1908-1909 академический годъ.* Харьковъ: Въ университетской типографии.
- Аноп. (1922). Научная жизнь на Украине. *Наука на Украине*, (4), 397-405.
- Аноп. (1927). Звіт катедри філософії Інституту Марксизму за 1926-27 академічний рік. *Наука на Україні*, (2-4), 152-155.
- Аноп. (1930). *Краткий отчет о научно-исследовательской работе Украинского института марксизма-ленинизма (март 1929 г.-март 1930 г.) к III всесоюзной конференции марксистско-ленинских научно-исследовательских учреждений.* Харьков: Пролетарий.

Одержано 23.08.2024

REFERENCES

Archive documents

- ME. (1926-1927). [Academic file of Valentin Asmus] (1926-1927): Ministry of Education and Science of Ukraine (Fond 166, Op. 12, 101). Central State Archives of Supreme Bodies of Power and Government of Ukraine, Kyiv, Ukraine.
- ME. (1927-1928). [Academic file of Zinaida Luzina]. Ministry of Education and Science of Ukraine (Fond 166, Op. 12, 4476). Central State Archives of Supreme Bodies of Power and Government of Ukraine, Kyiv, Ukraine.
- IRP. (1933). [Academic file of Zinaida Luzina]. Institute of Red Professors at All-Ukrainian Central Executive Committee, Kharkiv. (Fond 1267, Op. 2, 287). Central State Archives of Supreme Bodies of Power and Government of Ukraine, Kyiv, Ukraine.
- IRP. (1930-1934). [Certificates and applications of postgraduate students, students and employees of the Institute of Philosophy on admission and dismissal]. Institute of Red Professors at All-Ukrainian Central Executive Committee, Kharkiv. (Fond 1267, Op. 1, 4). Central State Archives of Supreme Bodies of Power and Government of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

Printed editions

- Abashnik, V. (2019). New and previous philosophical traditions in Kharkiv: Fedir Zelenogorsky and Pavlo Leikfeld. [In Ukrainian]. In *Antiquity and Academic Philosophy. To the 180th anniversary of the birth of F.O. Zelenogorsky and the 160th anniversary of the birth of P.E. Leikfeld. Materials of the international scientific conference, November 27-28, 2019, Kharkiv.* (сс. 92-97). Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна.
- Abashnik, V. & Ivlev, N. (2021, July 13). *Who were Kharkiv's famous philosophers: from temple builders to debauchees.* Objectiv. [In Russian]. <https://www.objectiv.tv/objectively/2021/07/13/kem-byli-znamenitye-filosofy-harkova-ot-stroitelej-hramov-do-deboshirov-foto/>
- Anon. (1909). *List of free listeners of the Imperial Kharkov University for the academic year 1908-1909.* [In Russian]. Kharkov: V universitetskoy tipografii.
- Anon. (1922). Academic life in Ukraine. [In Russian]. *Nauka na Ukraine*, (4), 397-405.
- Anon. (1927). Report of the Department of Philosophy of the Institute of Marxism for the 1926-27 academic year. [In Ukrainian]. *Nauka na Ukraini*, (2-4), 152-155.
- Anon. (1930). *Brief report on the research work of the Ukrainian Institute of Marxism-Leninism (March 1929-March 1930) for the III All-Union Conference of Marxist-Leninist Research Institutions.* [In Russian]. Kharkiv: Proletariy.
- Bludov, Ya. (1969). Some thoughts on the development of Marxist-Leninist philosophy at Kharkiv State University in 1920-1935. [In Ukrainian]. *Visnyk Kharkivs'koho universytetu. Seriya filosofii*, (5), 69-77.
- Davidenko, I. (2024). Petro Demchuk: the last years of his life. [In Ukrainian]. *Sententiae*, 43(2), 130-141. <https://doi.org/10.31649/sent43.02.130>
- Lisovyi, V. (2019). Ukrainian philosophical thought of the 60s-80s years of the XXs century. [In Ukrainian]. In V. Lisovyi, *Ukraine: the returning of time. Politico-philosophical reflections* (pp. 643-669). Kyiv: Duh i Litera.

Received 23.08.2024

Renat Shvets

Zinaida Luzina: White Spots on the Map of the Philosophy of the «Executed Renaissance» Era

The first commented edition of the text of Zinaida Luzina's *Curriculum vitae* autograph, based on the material of her academic files as well as other documents and periodicals of the 1920s and 1930s.

Ренат Швець

Зінаїда Лузіна: білі плями на мапі філософії доби «Розстріляного відродження»

Перше коментоване видання тексту автографу *Curriculum vitae* Зінаїди Лузіної, підготовлене на матеріалі її академічних справ, а також інших документів і періодичних видань 1920–1930-х рр.

Renat Shvets, master student at the Faculty of Philosophy, Taras Shevchenko National University of Kyiv.

Ренат Швець, магістрант філософського факультету Київського національного університету ім. Тараса Шевченка.

e-mail: 444renat@gmail.com
